

ΠΑΙΧΝΙΔΟΛΕΞΑ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ
ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ
ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Σχεδιασμός-Συντονισμός: Χαρά Ανδρεΐδου

Η αναγκαιότητα του προφορικού λόγου

Η πρώτη βασική αρχή για τη βέλτιστη λειτουργία της μεθόδου είναι να κατανοήσουν την **απόλυτη αναγκαιότητα της σωστής χρήσης του προφορικού λόγου**. Το πρώτο μας βήμα είναι να βοηθήσουμε τα παιδιά να κατανοήσουν πόσο σημαντικό είναι να μπορούν π.χ. να περιγράψουν με ακρίβεια τον πόνο ή τα συμπτώματα που νιώθουν όταν χτυπήσουν ή αρρωστήσουν, να εξηγήσουν τους λόγους που τους οδήγησαν σε συγκεκριμένες πράξεις, για παράδειγμα σε έναν καυγά με συμμαθητή τους, να δώσουν στον άλλο να καταλάβει τι δείχνει η ζωγραφιά τους ή μια κατασκευή που έχουν κάνει, να διατυπώσουν με σαφήνεια τους κανόνες ενός παιχνιδιού που ετοιμάζονται να παίξουν.

Το οικείο πλαίσιο

Τα παραδείγματα που δίνω παραπάνω προέρχονται όλα **από το πλαίσιο της σχολικής ζωής**. Γνωρίζουμε όλοι πως μια από τις βασικές αρχές της μάθησης είναι πως λειτουργεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο όταν αναφέρεται σε ένα πλαίσιο που είναι οικείο προς τον μαθητή και έχει **νόημα** γι' αυτόν. Οπότε, φροντίζουμε να εκμεταλλευόμαστε στο έπακρο αυτό το πλεονέκτημα. Για παράδειγμα, όταν διδάσκουμε ιστορία και βλέπουμε έργα γλυπτικής, ξεκινούμε ένα παιχνίδι λέξεων με πυρήνα τη λέξη «άγαλμα» ή «γλυπτό». Όταν έχουμε να επιλύσουμε μια διαφωνία ανάμεσα στους μαθητές μας, τους ζητάμε να μας περιγράψει ο καθένας με χρονική σειρά και ακρίβεια τα γεγονότα και να εξηγήσουν τις προθέσεις τους και τον αντίκτυπο των τεκταινόμενων. Η εμπειρία μου μέσα στην τάξη με έχει διδάξει πως αυτή η τελευταία τεχνική είναι ουσιαστικά μια **μέθοδος διαχείρισης κρίσεων** και οδηγεί πάντοτε στο επιθυμητό αποτέλεσμα, δηλαδή στην απόσβεση της κρίσης.

Ευελιξία – προσαρμοστικότητα

Οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να είναι συνεχώς σε εγρήγορση ώστε να εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες που **αναδύονται** μέσα στην τάξη, είτε στο **γνωστικό πεδίο** είτε στο **πεδίο αλληλεπίδρασης της ομάδας**. Το παράδειγμα με τη λέξη

«άγαλμα» είναι χαρακτηριστικό και η μέθοδος αυτή μπορεί να εφαρμοστεί σε όλα ανεξαιρέτως τα πεδία. Για παράδειγμα, στα μαθηματικά παίζοντας με την ετυμολογία, τα συνώνυμα, τα παράγωγα των λέξεων πρόσθεση, πολλαπλασιασμός κλπ, στη μελέτη περιβάλλοντος με τη μελέτη των λέξεων περιβάλλον, με τα ονόματα των τεσσάρων εποχών κλπ, στη μυθολογία ετυμολογώντας το όνομα Δήμητρα, στην Ιστορία ετυμολογώντας το όνομα Φίλιππος ή Αλέξανδρος κοκ. Θεμελιώδους σημασίας για την επιτυχία της μεθόδου είναι επίσης η **προσαρμογή** της από τον εκπαιδευτικό στις εξελικτικές δυνατότητες, το γνωστικό πλαίσιο και τα ενδιαφέροντα των μαθητών τους. Συνιστώ θερμά την **εφαρμογή της παιδαγωγικής μεθόδου της σκαλωσιάς**, δηλαδή να έχουμε ως βάση όσα έχει ήδη κατακτήσει το παιδί και να το προχωρούμε κι ένα βήμα παρακάτω, καθοδηγώντας το στην εξελικτική του πορεία.

Ο γλωσσικός πλούτος

Σωστή χρήση του λόγου, εκτός από τις βασικές συντακτικές αρχές ώστε να γίνει κατανοητή η πρότασή μας, σημαίνει επίσης **επιλογή των κατάλληλων λέξεων** οι οποίες περιγράφουν με **σαφήνεια και ακρίβεια** αυτό ακριβώς που θέλουμε να πούμε, αποδίδοντας με λέξεις το μέγεθος, την ποιότητα, τη διαβάθμιση και την απόχρωσή του. Είναι διαφορετικό το «είμαι χαρούμενος» από το «είμαι ευτυχισμένος» ή ευχαριστημένος, ικανοποιημένος, περήφανος κοκ. Ή το «είμαι λυπημένος» από το δυστυχισμένος, απελπισμένος, μελαγχολικός κοκ. Τα ΠΑΙΧΝΙΔΟΛΕΞΑ, με τον παιγνιώδη χαρακτήρα τους μπορούν να προσφέρουν άπειρες ευκαιρίες για αβίαστη μάθηση του απέραντου πλούτου της ελληνικής γλώσσας.

Πεδίο για δράση

Ακούμε συνεχώς γύρω μας ότι η νέα γενιά σήμερα δεν γνωρίζει την ελληνική γλώσσα, έχει πολύ περιορισμένο λεξιλόγιο, δεν μπορεί να αρθρώσει ολοκληρωμένο λόγο και άλλα σχετικά. Θεωρώ πως η άποψη αυτή δεν αντιστοιχεί στην πραγματικότητα, και το λέω αυτό εκ πείρας, καθώς έχω εφαρμόσει για πολλά χρόνια αυτές τις μεθόδους καλλιέργειας του προφορικού λόγου, στο νηπιαγωγείο σε καθημερινή βάση, αλλά και στις υπόλοιπες τάξεις του Δημοτικού σε μεμονωμένα εργαστήρια. **Τα παιδιά γνωρίζουν λέξεις, πολλές, δύσκολες λέξεις**, αλλά δεν έχουν πεδίο για να τις χρησιμοποιήσουν για να τις εντάξουν στο λεξιλόγιό τους, οπότε συν τω χρόνω τις αδρανοποιούν ή και τις ξεχνάνε. Οι ευκαιρίες που έχουν τα παιδιά μας – ουσιαστικά, αυτές που εμείς τους δίνουμε - για να αρθρώσουν σωστό προφορικό λόγο είναι δυστυχώς ελάχιστες, και υπάρχουν πάντα πολλές και καλές δικαιολογίες γι' αυτό. Συνήθως δεχόμαστε – ή ακόμη και απαιτούμε για απάντηση – μια μονολεκτική ή απελπιστικά λειπή πρόταση. Αν όμως εμείς τους δώσουμε πεδίο για να χρησιμοποιήσουν τις λέξεις που μαθαίνουν καθημερινά, τότε θα τις εμπεδώσουν, θα βιώσουν τη χρησιμότητά τους και θα τις εντάξουν στο λεξιλόγιό τους. Έχω καταγράψει μαθητές νηπιαγωγείου, παιδιά 4 και 5 χρόνων, να εκφράζονται με λέξεις

όπως απογοητευμένος, ικανοποιημένος, περήφανος. Συνεπώς, πιστεύω πως τα παιδιά γνωρίζουν λέξεις. Εμείς απλώς πρέπει να τους δώσουμε **την ευκαιρία να τις χρησιμοποιήσουν.**

Η δυναμική της ομάδας

Η δυναμική της ομάδας είναι καθοριστική για την επιτυχία οποιουδήποτε σχεδίου δράσης. Προτείνω δυο τεχνικές που στηρίζονται στη δυναμική της ομάδας:

- **δημιουργία κλίματος ανταγωνισμού, με τη μορφή φυσικά της ευγενούς άμιλλας.** Φροντίζουμε να χωρίζουμε πάντα την ομάδα της τάξης μας σε δύο ή και περισσότερες **υποομάδες**, και η δράση γίνεται σε επίπεδο ανταγωνισμού, με καταγραφή πόντων, σύστημα επιβράβευσης κλπ. Έχω εφαρμόσει την τεχνική αυτή και σε ομάδες παιδιών έναντι γονέων και λειτουργεί εξαιρετικά, μάλιστα η ομάδα των γονέων στο τέλος συνήθως φανατίζεται περισσότερο από αυτήν των παιδιών τους,
- **καλλιέργεια «ταυτότητας» της ομάδας** με τη χρήση μιας **συνθηματικής φράσης**, για παράδειγμα «Πες το αλλιώς». Η προτροπή αυτή για την έναρξη μιας γλωσσικής άσκησης σταδιακά θα γίνει η ονομασία, ο τίτλος της συγκεκριμένης άσκησης και, με την καθημερινή της χρήση, στο τέλος θα λειτουργήσει ως σλόγκαν της ομάδας τους. Σύντομα, οι μαθητές μας θα αρχίσουν να το χρησιμοποιούν και μεταξύ τους και, με τη δική μας κατάλληλη παρέμβαση, μπορεί να γίνει ένα στοιχείο ταυτότητας που θα «δένει» την ομάδα και θα τη διακρίνει από τους υπόλοιπους.